

Tilburg University

Hebben oudedagsreserve en pensioen in eigen beheer nog toekomst?

Dietvorst, G.J.B.

Published in:
PM: Pensioenmagazine

Publication date:
2009

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Dietvorst, G. J. B. (2009). Hebben oudedagsreserve en pensioen in eigen beheer nog toekomst? *PM: Pensioenmagazine*, 2009(10), 27-29.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hebben oudedagsreserve en pensioen in eigen beheer nog toekomst?

In PM Mening van mei dit jaar pleitte ik – met de pensioendoelstelling als vertrekpunt – ervoor om pensioen in eigen beheer en de oudedagsreserve zo snel mogelijk op te doeken.¹ Kort daarna organiseerde het CompetenceCentre for Pension Research op de Universiteit van Tilburg rond dit thema een zogenoemde Pensioentafel, waaraan pensioenspecialisten uit de Belastingdienst, de belastingadviespraktijk en de verzekeringswereld deelnamen. Dat de neuzen niet allemaal dezelfde kant op stonden, is natuurlijk niet verwonderlijk en is alleen maar goed voor de discussie. In deze bijdrage zet ik de argumenten voor en tegen op een rij en breng ik tevens een aantal suggesties en creatieve ideeën ter sprake.

■ TOTAALBEDRAG IN EIGEN BEHEER IS SLECHTS GISSEN

Tijdens de Pensioentafel kwam de vraag op hoeveel geld er nu eigenlijk in eigen beheer en in de oudedagsreserve omgaat. Het gaat er dan om op hoeveel geld er een belastingclaim rust en dus over welk bedrag de fiscus (faillissements)risico loopt. Welnu, harde cijfers zijn er niet, maar met de verschillende pensioendisciplines aan tafel kwamen we tot de volgende schatting.

Stel dat er in Nederland zo'n 100.000 directeuren-groootaandeelhouders zijn die eigen beheer voeren. En stel dat de gemiddelde reserve € 500.000 bedraagt. Op grond van deze, in mijn ogen niet onrealistische aannames zou het dan om zo'n € 50 miljard gaan. Voeg daarbij de oudedagsreserve, waar zo'n 200.000 ondernemers aan meedoen, met een gemiddelde reserve van € 50.000, en het totaalbedrag in eigen beheer dat niet is gewaarborgd, wordt € 60 miljard. Dat wil dus zeggen dat mogelijk zo'n 10% van alle Nederlandse pensioenreserves niet bij een externe pensioenuitvoerder is ondergebracht.

Het gaat dus wel ergens over. Het lijkt mij daarom goed dat op dit punt nader onderzoek wordt gedaan. Meten is weten. Het is de staatssecretaris van Financiën die hier het antwoord op weet. En er zal best wel een Kamerlid zijn die dat ook wil weten.

■ ARGUMENTEN TEGEN AFSCHAFFING

Een tweetal argumenten kwam ter tafel tegen afschaffing. Daar beginnen we mee.

Risico niets doen

Wordt zowel de oudedagsreserve als pensioen in eigen beheer afgeschaft, dan bestaat het risico dat mensen helemaal niets meer doen. Hoe de wereld er dan zal uitzien, is natuurlijk gissen. Het zal niet zo zijn dat iedereen het pensioen of de oudedagsreserve extern gaat onderbrengen. De vraag is dan wat – maatschappelijk gezien – de winst is. Overigens: zouden er meer ondernemingen failliet gaan als de oudedagsreserve wordt afgeschaft? En wat is beter:

Gerry Dietvorst

Prof. dr. G.J.B. Dietvorst is hoogleraar Toekomstvoorzieningen aan het CompetenceCentre for Pension Research van de Universiteit van Tilburg

---

1 G.J.B. Dietvorst, Pensioen in eigen beheer en oudedagsreserve niet meer van deze tijd?, PM nr. 5, 2009.

ondernemers met een oudedagsreserve/eigenbeheerreserve zonder daarvoor afgezonderde liquiditeiten, of ondernemers zonder een oudedagsreserve/eigenbeheerreserve en zonder daarvoor afgezonderde liquiditeiten?

Financiering onderneming

De ervaring leert dat ondernemers graag zelf over hun geld willen beschikken. Ze hebben het geld hard nodig voor de financiering van de eigen onderneming. Zonder deze pensioengelden zou de bedrijfsvoering ernstig in gevaar komen. Bij extern eigen beheer – holding, afzonderlijke BV – speelt dit argument geen rol. In die gevallen kan het pensioen net zo goed bij een professionele pensioenuitvoerder worden ondergebracht. Het financieringsaspect is een van de pijlers waarop de oudedagsreserve en het eigen beheer rusten. Ondernemers zien hun onderneming graag als hun oudedagsvoorziening en willen dit daarom niet extern onderbrengen. Bovendien willen ze de handen vrij houden en niet te veel regels opgelegd krijgen.

■ ARGUMENTEN VÓÓR AFSCHAFFING

Onbewust van risico's

Weten de mensen eigenlijk wel welke risico's zij en hun partner lopen en is dat ook wat ze willen? Wordt de keuze voor het eigen beheer niet vooral door de belastingadviseur gestuurd – zie ook de PM-mening van Ben Schuurman in dit nummer – en welke rol speelt de complexiteit van pensioen hierbij? Deelnemers aan de Pensioentafel waren het erover eens dat het eigen beheer in veel gevallen fiscaal gedreven is. Dit lijkt mij op zich niet zo erg, als men het pensioen dan maar veilig stelt zodra er de middelen voor zijn.

Bescherming

Mensen moeten tegen zichzelf in bescherming worden genomen. Waarom zouden voor ondernemers andere regels gelden dan voor gewone werknemers? Elke pensioentoezegging moet zekergestellt en gewaarborgd zijn. Voor werknemerspensioen geldt de Pensioenwet, met bijbehorende dekkingsgraadvereisten en informatieverplichtingen. Het maatschappelijk belang van een goed en gewaarborgd pensioen is te groot om dat aan de ondernemer zelf over te laten. De ondernemer zal zich vooral richten op de liquiditeitsverruiming in de opbouwfase en niet op de zekerstelling van zijn pensioen in de uitkeringsfase.

Voor sommigen gaat het verplicht extern onderbrengen te ver. Daarom werd tijdens de Pensioentafel als tussenoplossing aangedragen dat het mogelijk zou moeten zijn om het extern ondergebrachte pensioen te verpanden als de continuïteit van de onderneming dat vraagt. Ook werd gesteld dat extern onderbrengen alleen dan verplicht zou moeten zijn als en zodra daar de liquiditeiten voor aanwezig zijn. Beide tussenoplossingen klinken sympathiek, maar zijn uitvoeringstechnisch en wetstechnisch zeer lastig te realiseren. Bovendien heeft het aloude

sprekwoord 'zachte heelmeesters maken stinkende wonden' nog niets aan betekenis ingeboet.

Gebakken lucht

De oudedagsreserve is gebakken lucht, het is niets en biedt geen enkele zekerheid, zeker niet als voorziening voor de partner. Het is veelal niet meer dan een bedrag waarover uitstel van belasting is verleend. Voor het pensioen in eigen beheer worden vaak wel middelen afgezonderd, maar een verplichting of automatisme is dat niet. De gedachte dat de oudedagsreserve zou moeten worden afgeschaft, bleek op draagvlak te kunnen rekenen. Als men iets voor de oude dag wil doen, moet het extern, zo was de algemene opinie. Als de wetgever ondernemers wil helpen bij de financiering van de onderneming, moet daar een ander instrument voor worden gebruikt. Het beestje moet bij de naam worden genoemd.

In dit verband werd geopperd om een startende ondernemer een subsidie te geven, maar dat niet te doen aan een goedlopend bedrijf. Als de wetgever uit een oogpunt van financiering van de onderneming toch iets wil doen, moet daar niet het pensioen voor worden gebruikt, maar bijvoorbeeld een verhoging van de mkb-winstvrijstelling. Dan wordt het beestje inderdaad bij de naam genoemd.

Fiscus en samenleving lopen risico

In tijden als deze wordt het risico voor de fiscus van het eigen beheer duidelijk. De wetgever heeft bij de onderbouwing van het eigen beheer gesteld dat zowel de fiscus als de ondernemer risico loopt. Dit risico vond de wetgever destijds aanvaardbaar. Maar in de huidige tijd, waarin ondernemingen failliet gaan en de fiscus verzoeken krijgt om fiscaal geruisloos te mogen afzien van pensioenaanspraken, wordt ook duidelijk dat uiteindelijk de hele samenleving de rekening betaalt.

In hoeveel gevallen wordt nu een verzoek gedaan om zonder belastingheffing te mogen afzien van de pensioenaanspraken? Is er sprake van een stijging? In hoeveel gevallen wordt het verzoek ingewilligd? In deze tijd liggen de risico's heel nadrukkelijk ook bij de fiscus. Maar om hoeveel geld gaat het hierbij eigenlijk? Nader onderzoek is nodig. Kamervragen aan de staatssecretaris van Financiën kunnen hier nuttig zijn. Een neveneffect van het afzien van pensioenaanspraken is nog dat de ondernemer/dga aanspraak zal maken op zorg- en mogelijk ook op huurtoeslag.

Iemand is al gauw dga

Iemand die direct of indirect ten minste 10% van de aandelen in een BV bezit, wordt aangemerkt als directeur-grootaandeelhouder (dga). De Pensioenwet is op zijn pensioentoezegging niet van toepassing. In dat geval mag de BV dus eigen beheer voeren voor de pensioentoezegging. Nu zullen de meeste BV's niet meer dan één of hooguit twee aandeelhouders hebben, maar het 10%-criterium is vreemd. Het is toch niet vol te houden dat iemand die 10% van de aandelen bezit, de zeggenschap heeft in de BV?

Afgezien van de vraag of eigen beheer nog wel mogelijk moet zijn, had de wetgever er beter aan gedaan vast te houden aan het oorspronkelijke idee om aan te sluiten bij de werknemersverzekeringen, waarbij huiselijk gezegd als maatstaf wordt gehanteerd of iemand tegen zijn wil kan worden ontslagen. Dit had meer recht gedaan aan de machtsverhoudingen en tot meer uniformiteit geleid.

Echtscheiding

Een bijkomend voordeel is dat echtscheiding gemakkelijker verloopt als het pensioen extern is ondergebracht. Er zijn immers geen problemen met afstorten van het deel waarop de vereveningsgerechtigde recht heeft of van het door de vertrekkende dga zelf opgebouwde ouderdomspensioen.

Vereenvoudiging

Eveneens een bijkomend voordeel is dat de fiscale wetgeving na afschaffing van de oudedagsreserve en het eigen beheer aanzienlijk zou worden vereenvoudigd. Zowel de wetgeving als de rechtspraak en de Belastingdienst wordt met deze beide regelingen en de uitvoering ervan onevenredig zwaar belast.

Partnerpensioen

Wat betreft de oudedagsreserve is het aspect van het partnerpensioen nimmer goed in beeld gebracht. De oudedagsreserve biedt immers geen enkele garantie voor een inkomensvoorziening voor de achterblijvende partner. Bij pensioen in eigen beheer is het overlijdensrisico veelal geheel of gedeeltelijk afgedekt door middel van een overlijdensrisicoverzekering, maar een verplichting daartoe is er niet. Een dekkingstekort kan ontstaan als het verzekerde bedrag van de overlijdensrisicoverzekering is bepaald in aanvulling op de opgebouwde eigenbeheereserve voor het ouderdomspensioen.

■ WAT VERDER TER TAFEL KWAM

Op de Pensioentafel kwamen nog de volgende suggesties en ideeën naar voren:

- er werd een dynamisch model gesuggereerd. Daarin worden de oudedagsreserve en het eigen beheer niet afgeschaft, maar wordt de opgebouwde, jaarlijks opgerente reserve van de ondernemer/dga met het toenemen van zijn leeftijd stapsgewijs extern ondergebracht. Een soort life cycle systeem dus. De jaarlijkse oprenting gaat ten laste van de winst. Het extern onderbrengen ondervindt bij jongeren in zijn algemeenheid meer weerstand dan bij ouderen. Op zich is dit een aardige gedachte die verdere uitwerking behoeft. Vooralsnog heb ik vraagtekens bij de praktische werking ervan;
- in dit verband zou het interessant zijn te weten hoe het pensioen voor de ondernemer in het buitenland is geregeld. Kunnen we daar iets van leren? Ook hier is nader onderzoek nodig. Dit lijkt een aardig onderwerp voor een afstudeerscriptie of zelfs een promotie;
- waarom komt er geen wettelijk verplicht pensioenfonds voor ondernemers met een minimum-

storting per jaar? Dit is geen voorstel voor een wettelijke pensioenplicht voor iedereen, maar komt er wel dicht bij in de buurt. Overigens was er geen brede steun voor de invoering van een algemene pensioenplicht. Aan de andere kant was men het erover eens dat pensioenopbouw vooral een probleem is voor de lagere inkomens. Dit is een prikkel om een AOW-plus in te voeren. Ondernemers zouden daarbij een kapitaalgedekte basisverzekering moeten sluiten. Hiermee wordt voorkomen dat later een beroep op zorg- en huurtoeslag wordt gedaan. Met een verplichte minimumstorting is ook het ‘pensioenprobleem’ van de zzp’er opgelost;

- de oudedagsreserve kent sinds jaar en dag een vast percentage van de winst (zonder AOW-franchise). De vraag is of een staffel met een stijgend percentage niet meer voor de hand ligt;
- als het pensioenbewustzijn bij ondernemers (en hun adviseurs) hoger zou zijn, zou meer aandacht worden besteed aan het partnerpensioen en zou afstorting bij een externe partij in beeld komen zodra de middelen daarvoor aanwezig zijn.

■ NOG VOLDOENDE TE ONDERZOEKEN

Er is nog voldoende onderzoek te doen naar de oudedagsreserve en het pensioen in eigen beheer om tot een goed onderbouwde wettelijke ingreep te komen. Het lastige lijkt me dat een aantal van de onderstaande vragen alleen aan de hand van dossieronderzoek van BV's en ondernemers kan worden beantwoord. Een opsomming:

1. Hoeveel geld is er nu eigenlijk in de oudedagsreserve en in het eigen beheer geparkeerd?
2. In hoeveel gevallen heeft de dga de volledige zeggenschap en in hoeveel gevallen is er sprake van een minderheidsbelang?
3. Verloopt de afwikkeling van de oudedagsreserve vooral bij staking van de onderneming soepel? Zijn ondernemers in staat om de belastingclaim te voldoen of om voor het bedrag van de opgebouwde reserve een lijfrente te bedingen?
4. In hoeveel gevallen wordt een oudedagsreserve daadwerkelijk omgezet in een lijfrente?
5. Zorgen ondernemers voor een goede partnervoorziening?
6. Gaan er veel pensioenaanspraken verloren als gevolg van faillissement van de BV? In hoeveel gevallen kan de toezegging niet gestand worden gedaan en in hoeveel gevallen blijkt het toegezegde partnerpensioen niet of onvoldoende gedekt?
7. In hoeveel gevallen wordt afgezien of wil men afzien van het pensioen omdat het niet voor verwezenlijking vatbaar is? Is hierbij de invloed van de kredietcrisis merkbaar? Om welke bedragen gaat het?
8. Er is geen zicht op de uitkeringsfase bij eigen beheer. In hoeveel gevallen leidt de verplichting tot een levenslange uitkering tot problemen?

De vraag is nu alleen: wie pakt de handschoen op?